

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

УНИВЕРЗИТЕТСКИ БИЛТЕН

април 2012 година
Штип

Број 77, 1 април 2012 година

СОДРЖИНА

РЕФЕРАТ за избор на наставник во сите звања за наставно-научната уметничка област пијано и методика на наставата по пијано на Факултетот за музичка уметност при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	3
РЕФЕРАТ за избор на наставник во звање вонреден професор за наставно-научната уметничка област музичка педагогија и народни инструменти на Факултетот за музичка уметност при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	7
РЕФЕРАТ за избор на еден соработник во звање асистент за научната област геофизика на Факултетот за природни и технички науки при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	12
РЕФЕРАТ за избор на наставник во сите звања за наставно-научната област цитологија на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	18
РЕЦЕНЗИЈА на материјалот за електронска скрипта по предметот Македонски јазик со култура на изразувањето од доц. д-р Виолета Николовска, Педагошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	27
РЕЦЕНЗИЈА на учебникот „Биланс на плаќања“ од проф. д-р Ристо Фотов, Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	29
РЕЦЕНЗИЈА на ракописот за учебникот „Селекција на растенијата“ (општ дел) од авторот проф. д-р Верица Илиева од Земјоделскиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	33
ПРЕГЛЕД на наслови на теми за изработка на магистерски/специјалистички труд одобрени од наставно-научниот совет на единицата	37

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Главен и одговорен уредник: проф. д-р Саша Митрев
 Уредници: проф. д-р Блажо Боев, м-р Ристо Костуранов
 Лектор: Даница Гавриловска-Атанасовска
 Техничко уредување: Славе Димитров, Благој Михов

РЕЦЕНЗИЈА

НА УЧЕБНИКОТ „БИЛАНС НА ПЛАЌАЊА“ ОД ПРОФ. Д-Р РИСТО ФОТОВ,
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

1. Наслов на трудот (учебникот): „Биланс на плаќања“

2. Наслов на предметот: „Биланс на плаќања“, од осми семестар во четврта студиска година, на студиската програма Меѓународна економија, со неделен фонд на часови 3+0. Предложениот ракопис е во согласност со наставната програма предвидена за овој предмет во четвртата година на Економскиот факултет за насоката Меѓународна економија. Тоа значи дека предложениот ракопис ја опфаќа наставната програма по наведениот предмет.

3. Општи податоци за ракописот: предложениот ракопис е со број на страници 290, и во главни црти ги третира следните прашања: поим и дефиниција на биланс на плаќања; биланс на плаќања и основни стопански сметки; концепт и терминологија на биланс на плаќања; стандардна презентација на компоненти во билансот на плаќања; девизен биланс; пресметковен биланс; значајни сметки односно видови трансакции кои се евидентираат во билансот на плаќања; врската помеѓу тековната сметка и националниот доход; детерминантите на тековната сметка; националното штедење, инвестиции и тековна сметка; третирањето на рамнотежа и нерамнотежа во билансот на плаќања, со посебен третман на одржливост на дефицитот на тековната сметка; показатели за одржливоста на тековната сметка во билансот на плаќања; посветувајќи посебен простор и место на податоците за меѓународна инвестициска позиција; како и осврт на билансот на плаќања и системот на девизни курсеви, понатаму посветувајќи соодветно внимание и простор и на теориите на приспособување на билансот на плаќања како и на политиката на приспособување на билансот на плаќања и сл.

4. Име и презиме на авторот на трудот: проф. д-р Ристо Фотов

5. Име и презиме на рецензентите: проф. д-р Тодор Тодоров
проф. д-р Милан Илиески
проф. д-р Ристе Темјановски

6. Значење на предметот кој се обработува во трудот: Презентираниот труд разработува прашања кои се од делокругот на билансот на плаќања како економска категорија, кој претставува вкупност на економските трансакции што се вршат помеѓу една национална економија и странство во еден временски период. Затоа се вели дека билансот на плаќања во суштина претставува систематски преглед на сите економски трансакции, на сите парични примања што ги извршила една земја со останатите земји во светот во текот на определен временски период вообичаено една година.

Билансот на плаќања, истакнува авторот д-р Ристо Фотов, се смета за еден од најзначајните биланси за националната економија, бидејќи состојбата во билансот на плаќања и движењето на одделните ставки и позиции во него ни го покажува степенот на развитокот на националаното стопанство, обемот и структурата на нејзиното производство, состојбата во рамките на нејзината национална економија, односно со странство и стабилноста на стопанството. Несомнено дека теоријата и политиката на билансот на плаќања од време на време станува предмет на интерес, за да потоа отстапи место на сегменти на теоријата на меѓународните финансии, меѓународните економски односи и сл.

Одделни земји во фазите на својот стопански развој наидуваат на екстерни и интерни ограничувања од кои нерамнотежата на билансот на плаќања претставува една, може да се рече, од најзначајните. Кога се јавува таквото ограничување како главно, во таков случај економската наука и економската политика се тие кои се повикани да му посветат голем дел од своето внимание. Истото важи и во глобалните односи. Кога некои нарушувања во светското стопанство ќе предизвикаат нарушување во билансите на плаќања на клучните учесници во меѓународните економски односи и голем број на други земји, економската наука и меѓународните финансиски институции посветуваат значаен дел од активностите и се ангажираат во изнаоѓање методи на финансирање или политика на приспособување

на билансот на плаќања. Ако во определен временски период светската трговија беше таа која го раздвигувала светското стопанство, притоа меѓународните финансии само ја опслужувале со обезбедување на конверзија на валутите, со меѓународните плаќања и финансирање на деловните трансакции, денес комплексната поврзаност на пазарните национални економии со светското стопанство диктира националните пазари на стоки, услуги и фактори на производство во многу земји мали и средни по големина (како последица на недоволната своја големина и непотполната конкуренција) да не можат да функционираат на задоволителен начин. Тие се принудени да пристапат кон поврзување на сите свои пазари со соодветните светски пазари, со цел на тој начин своите национални пазари да функционираат како интегрален дел на светските пазари. Меѓутоа, за да може во такви услови да се води и рационална домашна развојна и економска политика, мора да се познава теоретската основа, како и механизмите и инструментариумот на економската политика во отворена економија.

Во рамките на третирањето на билансот на плаќања авторот се дава објаснување за поимот на меѓународните економски трансакции кои се одвиваат помеѓу резидентите на две различни земји или едноставно секоја економска трансакција помеѓу домашните и странските резиденти. Во тој контекст, авторот д-р Ристо Фотов потенцира дека основна карактеристика на секоја меѓународна економска трансакција е во тоа што таа е секогаш економска трансакција помеѓу различни национални резиденти. Оваа национална различност на резиденти повлекува за себе уште една основна карактеристика на меѓународните економски трансакции, која претставува одраз на секоја таква трансакција на билансот на земјата на едниот и другиот партнер во трансакциите. Билансот на плаќања како статистички систематизиран преглед на вкупните економски трансакции, кои се одвиваат меѓу резиденти од различни национални економии, ги регистрира паричните движења. Зад овие парични движења можат да стојат истовремени движења на стоки и услуги, во кој случај се работи за дел од меѓународни финансии кој претставува, во вистинска смисла, олицетворение на меѓународната трговија. Треба да се нагласи дека во практиката се среќава ситуација во која постојат и парични движења во меѓународни размери, зад кои не стојат во исто време движење на стоки или услуги, кои се нарекуваат трансфери. Во таа смисла, Кругман и Обстфелд зборуваат за меѓународни трговски и парични (монетарни) аспекти на меѓународната економија. Несомнено, дека меѓународните финансии претставуваат научна дисциплина која во основа ја сочинуваат монетарната теорија на надворешната трговија и во голема мера се однесува на финансиската страна на сите односи кои ги разгледува чистата или реална теорија.

Авторот успешно ги поставува и разработува прашањата поврзани за билансот на плаќања. Во трудот, на почетокот авторот се задржува на објаснување на поимот, дефиницијата и структурата на билансот на плаќања. Се нагласува дека билансот на плаќања во себе инкорпорира прашања како: теорија и политика на билансот на плаќања, систем и политика на девизните курсеви, финансиски и девизни пазари и меѓународно движење на капиталот, како меѓу другото, и меѓународна инвестициска позиција.

Во обликувањето на трудот биланс на плаќања авторот успешно ја заокружува материјата која на студентите треба да им ги доближи и обезбеди соодветни знаења од: биланс на плаќања и основни стопански сметки; концепт и терминологија на биланс на плаќања; стандардна презентација на компоненти во билансот на плаќања; девизен биланс; пресметковен биланс; значајни сметки односно видови трансакции кои се евидентираат во билансот на плаќања; врската помеѓу тековната сметка и националниот доход; детерминанти на тековната сметка; националното штедење, инвестиции и тековна сметка; третирањето на рамнотежа и нерамнотежа во билансот на плаќања, со посебен третман на одржливост на дефицитот на тековната сметка; показатели за одржливоста на тековната сметка во билансот на плаќања; посветувајќи посебен простор и место на податоците за меѓународна инвестициска позиција.

Во разработка на поставените теми во трудот, авторот со прилично грижлив однос пристапува кон компонирањето на содржината и користениот материјал во конечното обликување на трудот што е пред нас. Со нагласена прецизност ги изведува и презентира зачуците до кои доаѓа при истражувањата во оваа област.

Приличен простор се посветува на аспектот на интервалутната вредност на домашната валута, поради тоа што од состојбата во билансот на плаќањата во голема мера зависи интервалутната вредност на домашната валута и потребата од поголема или помала административна интервенција на државата во меѓународните економски односи. Треба да се нагласи дека секое национално стопанство и поголемиот дел од стопанските субјекти во него, порано или подоцна, мора да дојде во допир со подрачјето на меѓународните финансии. Сите економски трансакции (извозот, увозот, заемите и кредитите) реализирани помеѓу стопанските субјекти на една национална економија и резиденти на другите земји, по правило, завршуваат во меѓународни плаќања (парични дознаки, движење на други инструменти на плаќања или хартии од вредност). Затоа систематски, консолидираниот преглед на сите економски трансакции помеѓу резидентите на една национална економија и резидентите на другите земји, за определен временски период на време (кое вообичаено се зема една година), се нарекува биланс на плаќањата. Тој претставува составен дел на системот на стопанските биланси кои ги дефинира и квантитативно ги искажува основните макроекономски варијабли во националното стопанство како и неговите меѓусебни односи.

Билансот на плаќањата како економска категорија, тесно е поврзан со националното стопанство што значи дека постои хомогена поврзаност на трансакциите помеѓу националната економија на една земја и странство со националниот доход, домашната акумулација и потрошувачката. Тоа упатува на фактот дека сите случувања со странство имаат битно влијание на економските случувања во националното стопанство на земјата. Разгледувањето на поврзаноста на стопанските случувања во земјата со развојот на нејзините економски односи со странство нераздвојно е поврзано со користење на равенката којашто претставува една од основните поставки на современата економска наука:

$$A - I = X - M$$

Во случај кога националната акумулација е помала од инвестициите ($A < I$) се појавува дефицит во тековниот биланс на земјата ($X < M$). И обратно, ако националната акумулација е поголема од инвестициите ($A > I$) резултира во суфицит во тековниот биланс на плаќања ($X > M$).

Недостигот на акумулација во однос на реализирана инвестициона потрошувачка, повлекува појава на дефицит во тековниот биланс на плаќања, во тој случај тој дефицит се компензира со прилив на дополнителна акумулација од странство по пат на нето увоз на капитал и/или намалување на монетарните резерви на националната економија. Сето тоа влијае на зголемување на нето добитната, односно намалување на нето кредитаната позиција на земјата во однос со странство. Обратно, кога во националната економија акумулацијата е поголема од остварените домашни инвестиции и суфицитот на тековниот биланс на плаќања доаѓа до одлив на средства во странство по пат на извоз на капитал и/или растеж на монетарните резерви на националната економија. Тоа, влијае на намалување на надворешниот долг на земјата, односно зголемување на побарувачката во однос на странство.

Оттука, рамнотежата во тековната сметка на билансот на плаќања претставена со формулата ($A - I = X - M$) укажува дека таа не претставува случајна варијабла и независна од текот на домашните издатоци и нивната распределба на инвестиции и потрошувачка, туку дека е тесно и непосредно поврзана со нив.

7. Оригиналноста на трудот со проценка за придонесот врз развојот на научната мисла: Трудот претставува, според содржината и начинот на разработката, дело во кое на оригинален начин се разработуваат примери, прашања и решенија со чија примена овозможува постигнување на поголема ефикасност и ефективност во одвивањето на меѓународните економски и финансиски текови.

8. Други трудови за ист или сроден предмет со компонирање оценка за квалитетот на трудот: Кај нас нема презентирани трудови од областа на биланс на плаќања, поради што овој труд според начинот на разработка, композицијата и презентирањето на содржината е оригинален. Трудот претставува научен материјал со висок квалитет кој може да го користат студентите и сите кои работат на проблематика која е тесно поврзана со билансот на плаќања.

9. Соодветноста на применетата методологија: Трудот е изработен со примена на методите на научноистражувачката работа, присутен е аналитичкиот пристап, квалитативната и квантитативната анализа и научната проценка.

10. Научната заснованост на експликацијата на заклучоците: Заклучоците во трудот се резултат на методологијата на научното истражување.

11. Стручна композиција на трудот: Трудот е систематски и логички подреден.

12. Претпоставен интерес на научната и другата јавност за која е наменет трудот: Како нов труд од ваков вид кај нас, истиот ќе предизвика интерес кај сите оние што се занимаваат со проблематиката на билансот на плаќања, но не само како литература за изучување на истоимениот предмет, туку и пошироко.

13. Резиме на трудот: Во трудот се нагласува дека со сознанијата од меѓународните финансии се даваат можности за стекнување пошироки знаења од меѓународните економски и финансиски текови кои во одредени моменти ќе им биде од корист на сите кои работат во соодветни работни ангажмани кои бараат солидни и продлабочени познавања од меѓународните економски и финансиски односи.

14. Други напомени за трудот: Трудот ја разработува проблематика која е од делокругот на меѓународните економски трансакции, нудејќи неопходни сознанија од наведената област за студентите кои ја изучуваат оваа проблематика по истиот предмет, но и за пошироката јавност која има потреба од збогатување на сознанијата од областа на меѓународните економски трансакции во своите реални и финансиски појавни облици.

15. Препорака за издавање: Трудот „Биланс на плаќања” ќе предизвика голем интерес кај нашата јавност, особено кај студентите и сите други кои се занимаваат со проблематика која се однесува на билансот на плаќања, зашто во овој труд ќе најдат одговор на бројни прашања, кои треба да ги изучуваат и со кои се среќаваат во практиката во својот работен ангажман. Поради ова со големо задоволство препорачуваме истиот да биде објавен како основен учебник .

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Тодор Тодоров, с.р.
Проф. д-р Милан Илиески, с.р.
Проф. д-р Ристе Темјановски, с.р.